

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΚΗ

ΞΠΕΦΕΡΑ ἀπὸ ἀϋπνίας ἐκείνον τὸν καιρὸ καί, ἐπειδὴ μόλις τὰ ξημερώματα μ' ἔπερνε ὁ ὕπνος, εἶχα παραγγεῖλει νὰ μὴ μὲ ξυπνοῦν πρωΐ, κι' ἂν ἐχαλοῦσε ὁ κόσμος. Μιὰ ἡμέρα, κατὰ τὰς ἑξῆς, μόλις εἶχα κλείσει τὰ μάτια μου, ἡ ὑπηρετρία ἦλθε καὶ μοῦ χτύπησε τὴν πόρτα.

— Κύριε, σᾶς ζητοῦν.

Στηχώθηκα καὶ ἄνοιξα.

— Ποιός;

— Ἕνας κύριος καὶ καλὰ θέλει νὰ σᾶς ἰδῇ.

Ἄρχισα νὰ ντύνομαι βιαστικά. Ἡ ὑπηρετρία, ποῦ μὲ ἄκουσε κατὶ νὰ μουρμουρίζω, κοντοστάθηκε καὶ ξαναεῖπε δειλά :

— Μὴ βιάζεσθε, κύριε. Αὐτὸς ποῦ σᾶς ζητεῖ δὲν εἶνε καὶ πολὺ κύριος...

Δὲν βρῆκα οὔτε τὴ δύναμι νὰ γελάσω. Πέρασα βιαστικὰ τὰ ροῦχα μου καὶ βγῆκα στὸ γραφεῖο.

Προτιμοῦσα νὰ μὲ εἶχε ξυπνήσει ὁ χιλισμός τοῦ κόσμου, ἀπὸ τὸ ὑποκείμενο ποῦ παρουσιάσθηκε πρωΐ — πρωΐ, μπροστὰ στὰ μάτια μου.

— Ἐδῶ εἴμαστε πάλι! Καλῶς σᾶς βρήκαμε.

— Νὰ σὲ πάρῃ ὁ διάβολος!

Δὲν βρῆκα καλλίτερη φιλοφρόνησι νὰ ὑποδεχθῶ τὸ ἔκτακτον ὑποκείμενο, ποῦ μὲ περίμενε στὸ γραφεῖο μου ἀπὸ τὰ ξημερώματα. Αὐτὸ δὲν εἶχε νὰ κάμῃ τίποτε. Ὁ πρωϊνός μου ξένος, συνειθισμένος ἀπὸ παρόμοιες ὑποδοχές, ἐδέχθηκε τὴ φιλοφρόνησί μου μὲ γέλια, μ' ἐνθουσιασμό καὶ μὲ θριαμβευτικὰ χειρονομίες.

Ἀπαραλλάκτος ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ τὸν πρωτογνώρισα, κακογερασμένος, μὲ τὸ ἴδιο ἡλιοκαμένο πρόσωπο, τὰ λυγιστὰ ψαρχά

γένεια του, κουρεμένος ως τὸ πετσί πάντα, μὲ τὰ μεγάλα κιντρινωπὰ καὶ ἀκάθαρτα δόντια του, σὰν δόντια ἀλόγου, παρδαλοντυμένος, εἶχε ὅμως πάντα στὸ πρόσωπο καὶ στὰ μικρά, ζωηρά του μάτια, μιὰ ἔκφρασι ἐμβριθείας καὶ σαρκασμοῦ μαζί, πολὺ παράξενη. Θάλεγες ἓνα κεφάλι σοφοῦ! "Οὐ! αὐτὰ ὅμως δὲν μὲ συγκινοῦσαν καθόλου. "Οπως δὲν μὲ συγκινοῦσαν καὶ οἱ χειρονομίαις του καὶ τὰ λόγια του καὶ οἱ ἐλληνικοῦραις του, ἡ ὁμιλία του ἡ παράξενη, ἓνα ἀνακάτωμα ἀπὸ ἐκκλησιαστικὰ ῥητὰ καὶ καραβίσια λόγια, ποῦ θύμιζαν τὸν παλὴρό μουτσο καὶ τὸ παλὴρό κηλογεροπαῖδι τοῦ Ἀγίου Ὁρους. Τίποτε δὲν μὲ συγκινοῦσε.

— Ποιὸς διάβολος σ' ἔφερε πάλι ἐδῶ; Ποιὸς πειρασμὸς σ' ἔσπρωξε πάλι; Μεγάλῃ ἐβδομάδᾳ σηκώθηκες κ' ἔφυγες ἀπ' τὴν πατρίδα;

Τινάχθηκε ἀπὸ τὴν καρέκλα του, σὰ δαιμονισμένος.

— Πατρίδα, λέει! Ποιὰ πατρίδα; Πατρίδα εἶν' αὕτῃ; Δὲν λὲς καλλίτερα γουρουνοστάσι; Μπορεῖ ἄνθρωπος νὰ ζήσῃ ἐκεῖ κάτω; Μ' αὐτοὺς τοὺς κλέφτες, τοὺς ἀγιογδύτες; Μχύρη πέτρα πίσω μου! Ἐκατὸ φορές τὸ εἶπα κι' ὁ διάβολος μ' ἔσπρωξε «διαβόλου συνέργειαι» πάλι νὰ γυρίσω. Τῆς ἑμαθες ἀγκυλὰ τῆς κλειψιῆς τοῦ δημάρχου! Κ' ἡ γυναῖκα του τ' ἄφησε μ' ἓνα στρατιωτικὸ κ' ἔφυγε. «Ἀπολολῶς πρόβητον». Κι' ὁ βουλευτής, πὸ παστρικός κι' αὐτός, πιάστηκε τῆς προάλλες μὲ τὸν ἐργολάβου τοῦ μώλου καὶ θαρτήκανε μέρα-μεσημέρι γιατί δὲν συμφώνησαν στὴ μοιρασιά. «Ἀκου τὰ τοῦ λόγου σου! Ἄμ' ὁ παπᾶς; Ὁ παπᾶς τῆς Μεταμορφώσεως, ἓνας Ἅγιος Ὀνούφριος ἐκεῖ, τὸν ἐπιάσανε ποῦ «κατέλυε» γάλα τὴ μεγάλη Δευτέρα, γιατί τοῦ τὸ εἶπαν λέει οἱ γιατροί. Μ' ὅλη τὴν κοιλιὰ! Δὲν ἐθάσταξα πιά. Τὸν βρῆκα παραόξω, κατὰ τὴν «πρύμη τῆς Ἐκκλησίας» καὶ τοῦ λέω: «Παπᾶ μου, κατέλυσα τράγο σήμερα κι' αὔριο θάρθῳ νὰ κοινωνήσω». Μὲ στραβοκύτταξε. Ἦσαν κι' ἄλλοι μπροστά. Τραβῶ λίγο «ἀρόδου» καὶ τοῦ λέω κ' ἐγώ: «Σὰν καταλεῖς ἐσύ, παπᾶ μου, γάλα τὴ μεγάλη Δευτέρα, ἐγὼ θὰ καταλύσω τράγο τὴ μεγάλη Παρασκευὴ...» Σήκωσε τὸ ῥαβδί του νὰ μὲ χτυπήσῃ, παπᾶς ἄνθρωπος. Νά σου καὶ περνοῦσε κι' ὁ δήμαρχος. «Δὲν τρέπεσαι, μοῦ λέει, Νικολάκη, νὰ τὰ βάζῃς μὲ τὸν παπᾶ. Τράβα στὴ δουλειὰ σου!» Μοῦ ἀνέβηκαν τὰ αἶματτα. «Ἀλλὰ ρύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ». Γυρίζω καὶ τὸν κυττάζω: «Ἐγὼ νὰ ντραπῶ; Νὰ ντραπῇς τοῦ λόγου σου καὶ μὲ τῆς κλειψιῆς σου καὶ μὲ τὰ καμώματα τῆς γυναῖκας σου.» Μὴν τὰ ρωτᾷς τί ἔγινε. Πέσανε νὰ μὲ σκοτώ-

σουν. Μπῆχα κ' ἐγὼ στὸ βαπόρι κ' ἄφισα δέκα φάσκελα πίσω μου. Πατρίδα μου λές. Εἶνε νὰ ζήσῃ ἄνθρωπος ἐκεῖ κάτω ; Ἐγὼ γεννήθηκα σὲ ξέσκεπο καλύβι. Συνείθισα νὰ λέω τὴν ἀλήθεια. Δὲν μὲ σηκώνει αὐτὸς ὁ ἀέρας ... « Ἐπληθύνθησαν αἱ ἀνομίαι », παιδί μου.

Εἶχε σηκώσει τὸν κόσμο ἀπὸ τῆς φωνῆς. Οἱ ἄνθρωποι σταματούσαν καὶ κύτταζαν στὸ χαμηλὸ παράθυρο τοῦ γραφείου μου.

— Ἐλα, φθάνει πιά, Νικολάκη. Μαζεύτηκε ὁ κόσμος μὲ τῆς φωνῆς σου, τοῦ εἶπα αὐστηρά. Τᾶχω ἀκούσει ἕκαστὸ φορές αὐτά ...

Ἐπεσε λίγο ἡ φόρα του, ἀναστέναξε μ' ἓνα βαθὺ νόημα καὶ ξαναεἶπε σιγαλὰ τώρα :

— Καὶ πῶς τὰ καλοπερνᾶτε ἐδῶ ;

Τελείωσε ἀποκεῖ ποῦ ἔπρεπε νὰρχίσῃ. Εἶχε πάντα τὴν πονηρίαν ν' ἀρχίζῃ μὲ φούριες γιὰ νὰ δικαιολογῇ τὴν παρουσία του, ποῦ ἤξερε καὶ μόνος του, πῶς δὲν ἦταν εὐχάριστη καὶ νὰ τελειώνῃ μὲ γλύκα καὶ ταπεινοσύνη.

— Ἀν ρωτᾷς καὶ γιὰ μένα, τὰ ξέρεις τὰ χάλια μου. Δὲν μπορῶ νὰ κρυφθῶ. Τὰ παπούτσια αὐτὰ ποῦ βλέπεις εἶνε τοῦ προκομμένου τοῦ δημάρχου, «τὰ ἐλέη τῶν πονηρῶν» τὸ βρακὶ τοῦ ἀφωρεσμένου τοῦ παπᾶ, ἡ πατατούκα ἐνὸς λοστρόμου, ποῦ τὰ τίναξε τῆς προάλλες ἄς μὴ τὰ λέμε ἀπὸ τί, καὶ αὐτὸ τὸ ἡμίψηλο, ποῦ βλέπεις, τοῦ παστρικοῦ μας τοῦ βουλευτοῦ. Αὐτοὶ κλέβουν καὶ κάνουνε κρινούρια. Ἐμεῖς πέρνομε τἀποφόρια τους.

Τὸν ἐκύτταξα, χωρὶς νὰ πῶ λέξι, ὅπως βλέπει κανεὶς ὅλα τὰ περίεργα πράγματα στὸν κόσμο.

Ἡ εὐγνωμοσύνη ἦτον ζωγραφισμένη ἀνάποδα στὸ μέτωπό του ! Τὸ ἡμίψηλο τοῦ βουλευτοῦ μὲ τὴν ναυτικὴν πατατούκα καὶ τὸ ἱερατικὸ βρακὶ μὲ τὰ δημαρχικὰ παπούτσια, ἔκαναν μιὰ παράξενη καὶ ἀξιοθρήνητη ἀρμονία ἀπάνω του. Καὶ θυμήθηκα τὴν ὑπηρέτριά μου :

— Μὴ βιάζεσθε, κύριε· αὐτὸς ποῦ σᾶς περιμένει δὲν εἶνε καὶ τόσο κύριος ...

* *

Κύριος, ξεκύριος, ἦτον ἓνας μεγάλος μπελᾶς καὶ μιὰ μεγάλη πληγή, ὁ Νικολάκης ὁ Γλωσσιώτης, ἓνας μπελᾶς κληρονομικός. Ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου, ἀφοῦ ἐτράβηξε γιὰ πολλὰ χρόνια τὸν διάβολό του, ἀπὸ τὸν καλὸ του πατριώτη, μου τὸν ἄφηκε κληρονομιά μαζί μὲ μερικὰ χρέη καὶ μερικὲς δίκες. Τὰ χρέη πληρώθηκαν, οἱ δίκες ξεμπερόδεσαν, μὰ ὁ Νικολάκης ἔμ-

μεινε καὶ μένει. Ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου τὸν εἶχε τσιμπούρι. Ὅπου πήγαινε, ἀπὸ πίσω του. Στὴ Ρωσσία ὁ πατέρας μου· πίσω του κι' αὐτός. Στὴν Περσία ὁ πατέρας μου· ἀπὸ κοντὰ κι' αὐτός. Πίσω στὴν Ἑλλάδα ἐκεῖνος, πίσω πάλι κι' αὐτός. Κι' ἀπὸ κάθε τόπο πούφευγε, μαύρη πέτρα πίσω του. Ὅλοι ἦσαν κλέφτες, ἄτιμοι, κάλπιδες. Ἀνθρώπος ποῦ ἦταν συνειθισμένος νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθεια, σὰν κι' αὐτόν, δὲν μπορούσε νὰ ζήσει.

Ὁ πατέρας μου δὲν τὸν εἶχε σὲ πολλή ὑπόληψι. Συχνὰ μοῦ ἔλεγε ὁ μακαρίτης, πῶς ἦτον τεμπέλης καὶ γλωσσᾶς. Ἀπ' αὐτὰ τὰ δύο ελαττώματα δὲν μπορούσε νὰ προκόψῃ. Τώρα ἡ «ἀλήθεια» μαζί μὲ τὴν τεμπελιά καὶ τὴν γλωσσίᾳ, τί χωριὸ ἔκαναν μέσα του, αὐτὸς τὸ ξέρει μονάχα. Φαίνεται ὅμως πῶς δὲν ταιριάζαν πολὺ καλὰ.

Θυμοῦμαι κάποτε, ποῦ ζητοῦσε ἀπὸ τὸν πατέρα μου νὰ τὸν βάλῃ σὲ χαμμιὰ ἐπιστασίᾳ, ὁ πατέρας μου τοῦ εἶπε.

— Εἶχες τέχνη στὰ χέρια σου καὶ τὴν ἄφισες. Καὶ τώρα ζητᾷς ἐπιστασίες. Νὰ κυττάξῃς νὰ ξαναπιάσῃς τὴν τέχνη σου.

— Αὐτὸ θέλω κ' ἐγώ, εἶπε. Μὰ ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ ἔξοδα, κύριε Κωνσταντίνε. Νὰ μοῦ δώσῃς πενήντα δραχμὲς νὰ πάρω λίγα δέρματα, κλωνές, βελόνες, νὰ στήσω κ' ἓνα τραπεζάκι σ' ἓνα καντούνι, νὰ κάνω τὸν ταγκάρη, νὰ βγάλω «τὸν ἐπιούσιον».

— Πρῶτα νὰ περιορίσῃς τὴ γλῶσσα σου, τοῦ εἶπε ὁ πατέρας μου, θυμοῦμαι. Αὐτὴ σ' ἔφαγε...

Ὑστερα μοῦ διηγήθηκε ὁ πατέρας μου, πῶς στὰ νηῆτα του σὰν ἄφισε τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ τὰ καράβια, ἔγινε τσαγκάρης τῶνόντι. Καὶ καλὸς τεχνίτης! Μὰ δὲν ἐννοοῦσε νὰ στρώσῃ ποτὲ τὸν πισινὸ του. Ἄφινε στὴ μέση πετσίᾳ καὶ σῦνεργα, ἀναστήκωνε τὴν ποδιά καὶ δὸς του στὸν καφενέ. Νὰ βάλῃ παντοῦ τὸν λόγὸ του· νὰ διορθώῃ τὴν κοινωνία. Σὰν δὲν πήγαινε στὸ καφενεῖο, κάθε λίγο καὶ στὸ σπίτι του. Νὰ ἰδῇ τί γίνεται. Φαίνεται πῶς ζήλευε λιγάκι καὶ τὴν γυναῖκα του. Πάντα ἡ ἴδια ἡ ἱστορία. Καὶ ὅπου καυγᾶς, ὅπου λογομαχία, ὅπου πέντε ἄνθρωποι μαζεμένοι, κι' αὐτὸς στὴ μέση, νὰ ἰδῇ τί τρέχει, νὰ βάλῃ τὸν λόγὸ του νὰ πῇ τὴ γνώμη του. Κ' ἔτσι πάει τὸ μαγαζὶ κ' οἱ συρμαγιές μαζί. Στὴ Ρωσσία τὰ ἴδια, στὴν Περσία τὰ ἴδια καὶ χειρότερα. Ἀπὸ ὑπάλληλος ἤθελε νὰ γίνῃ ἀστυνόμενος καὶ ἱεροκλήρυκας. Ἦθελε νὰ διορθώσῃ κ' ἐκεῖ τὸν κόσμον. Πέντε φορές ἐπὶ τέλους ἀποφάσισε νὰ ξαναπιάσῃ τὴν τέχνη του. Καὶ πέντε φορές ἔφαγε ἀπὸ πενήντα δραχμὲς τοῦ πατέρα μου, γιὰ νὰγοράσῃ ὕλικα: Ἐτρωγε τὰ χρήματα καὶ πάλι τὰ ἴδια.

“Ετσι μοῦ τὸν ἄφηκε κληρονομιά ὁ πατέρας μου. Τελείωσαν τὰ βάσανα τοῦ μακαρίτη κι’ ἄρχισαν τὰ δικά μου.

— Καμμιὰ ἐπίστασία, μάτια μου, νὰ συχωρεθῇ ὁ γέρος, ὁ καλὸς ἄνθρωπος.

Αὐτὴ ἦτον ἡ κουθέντα του, σὲ κάθε του ἐπίσκεψι.

Φρόντισα κάποτε καὶ τὸν ἔβαλα σ’ ἓνα ἐργοστάσιο. Θυρωρός! Δὲν μποροῦσε νὰ βρεθῇ καλλίτερη θέσις γι’ αὐτόν. Τεμπελιά καὶ κουθέντα. “Ενὰ πρωτὶ πάλι τὸν βλέπω ἔξαφνα.

— Αἶ, πῶς τὰ πᾶμε ;

— “Εφυγα. «Οὐ δύνασαι δυσὶ κυρίοις δουλεύειν». Μὲ δυὸ καίρους δὲν μπορεῖς νὰρμενίσῃς.

Τὸ περίμενα. Δὲν μποροῦσα ὅμως οὔτε νὰ θυμώσω μαζί του. Τὸ σακκάκι τοῦ λωστρόμου μὲ τὰ παπούτσια τοῦ βουλευτοῦ, ποῦ ἔκλαιαν μισοτριμμένα καὶ ξεθωριασμένα ἀπάνω του, μοῦ φαινότανε πῶς μοῦλεγαν : «Μὴν τὸν ξεσυνερίζεσαι τὸν ἄνθρωπο».

— Μὰ γιατί, χριστιανέ μου. “Αν ἀγαπᾷς τὸ Χριστό, γιατί ;

— Γιατί λέει ; ἐφώναξε μὲ μιὰ ἱερὴ ἀγανάκτησι. Αὐτὸ δὲν εἶνε ἐργοστάσιο, εἶνε, μὲ συμπάθειο ... καὶ εἶπε μὲ ὅλη του τὴν δύναμι ἓναν ἄσχημο λόγο. “Ανδρες καὶ γυναῖκες ἓνα πρᾶμα. “Εργολαβίες καὶ ζεντροπιάσματα. Στέλνει ὁ κόσμος τὰ κορίτσια του νὰ βγάλουν τὸ ψωμί τους καὶ βγάζουν ... τὰ μάτια τους. Τί εἶδανε τὰ μάτια μου ἐγὼ τὸ ξέρω. Μὲ ξέρεις ἐμένα. Τὴν ἀλήθεια θὰ λέω κι’ ἄς μὲ κρεμάσουν. «Ἡ ἀλήθεια σώσει ὑμᾶς». Τὸ πρωτὶ ποῦ ἦλθε ὁ κύριος ἐργοστασιάρχης δὲν ἐβόσταξα πιά.

«— Τί νέα κύρ Νικολάκη, μοῦ λέει. Καλὰ εἶσαι ;

«— Ἐγὼ καλὰ εἶμαι, τοῦ λέω, μὰ τὸ ἐργοστασιό σου δὲν εἶνε καλὰ. «Ἐπληθύνθησαν αἱ ἀνομίαι». Δὲν ἀρμενίζουμε καλὰ.

«— Γιατί ; μοῦ κάνει πάλι σὰν ἀπορημένος.

«— Γιατί αὐτὸ δὲν εἶνε ἐργοστάσιο, εἶνε ... μὲ συμπάθειο. “Αντὶ νὰ μοῦ πῇ καὶ σπολλάτη, θύμωσε. «Μωραίνει Κύριος ...» βλέπεις.

«— Ἐσὺ νὰ κυττάζῃς τὴ δουλειά σου, μοῦ λέει».

Μὲ πῆραν τὰ μπουρίνια.

«— Ἡ δουλειά μου δὲν εἶνε νὰ βαστάω τὸ φανάρι, τοῦ λέω. Σὰν θέλῃς νὰ τὸ βαστᾷς τοῦ λόγου, ἀλλάζει τὸ πρᾶμα.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε πικρὴ. “Εφυγε μουρμουρίζοντας καὶ μοῦ-στείλε τὴν ἐξόφλησί μου νὰ φύγω ...

Τί νὰ τοῦ πῶ ; Δὲν τοῦ εἶπα τίποτα.

— “Εννοια σου, μοῦ κάνει σὲ λίγο, μὴ στενοχωριέσαι. Δὲν θὰ σὲ φορτωθῶ πιά. Δὲν εἶνε τόπος γιὰ δουλειὰ ἐδῶ. Σόδομα

καὶ Γόμορρα. Περιμένω νὰ μοῦ στείλῃ κανένα λεφτό, ὁ προκομμένος ὁ γυιὸς μου (ὁ προκομμένος ὁ γυιὸς τοῦ ἔμοιαζε σὰν τὸν πρῶτο ἀριθμὸ τοῦ λαχείου, ποῦ πάντα τὸν περιμένουμε καὶ ποτὲ δὲν ἔρχεται) νὰ γυρίσω στὴν πατρίδα, νὰ ἡσυχάσω πιά μὲ τὴν γερόντισσα... «Χριστιανὰ τὰ τέλη...»

Τὰ παπούτσια τοῦ βουλευτοῦ γελοῦσαν μέσα ἀπὸ τὰ μεγάλα τους ἀνοίγματα. Ἐγέλασα κ' ἐγώ. Δέκα φορές εἶχε ξαναγυρίσει στὴν πατρίδα νὰ ἡσυχάσῃ καὶ δέκα φορές ξαναῆλθε πάλι.

— Ἀμήν, νὰ δώσῃ ὁ Θεός, τοῦ εἶπα.

Κάμποσο καιρὸ δὲν τὸν ξαναεἶδα. Ἐνα πρωτὶ — πάντα πρωτὶ, ξημερώματα — νὰ σου τον πάλι.

— Δὲν ἔφυγες, κύρ Νικολάκη;

— Ποῦ νὰ φύγω; Ἐστειλε τίποτα αὐτὸς ὁ ἀφωρισμένος; Ποῦ ἔξοδα νὰ φύγω; Νὰ πάω καὶ μ' ἀδειανὰ χέρια στὴν πατρίδα, θὰ μὲ διώξῃ ἡ γερόντισσα. Ἄν θέλῃς ὅμως τοῦ λόγου σου, μὲ σώνει. Ἐνας γρουσουζης, φαρμακομύτης, ποῦ τὸν εἶχαν ἐπιστάτῃ στὴ πηγάδα, ψόφησε καὶ πᾶει στὸ διάβολο, γθὲς τὸ βράδυ. Νὰ μοῦ δώσης ἓνα γράμμα στὸ δήμαρχο νὰ μὲ βάλῃ στὴ θέσι του. Νὰ φουντάρω γιὰ καλὰ.

Τοῦδωκα μὲ τὰ πολλὰ τὸ γράμμα κ' ἔπιασε τόπο. Τὴν ἄλλῃ μέρα διωρίσθηκε. Γιὰ λίγο καιρὸ βρῆκα τὴν ἡσυχίαν μου. Ἐνα πρωτὶ, ποῦ τὸν συλλογιζόμουν, μέσα μου, κ' ἔλεγα πῶς ἐρριζώσε πιά σ' αὐτὴ τῇ θέσι, πέρνω τὴν ἐφημερίδα νὰ διαβάσω, στὸ κρεβάτι. Τινάχθηκα ἀπάνω. «Παρ' ὀλίγον πλημμύρα,» διαβάζω μὲ μεγάλα γράμματα. Καὶ παρακάτω. «Ἐν μέσῳ μηνὶ Ἰουνίῳ παρ' ὀλίγον νὰ μεταβληθῇ γθὲς ἡ πόλις εἰς Βενετίαν καὶ νὰ θρηνησωμεν σοβαρὰ δυστυχήματα. Ὑπαίτιος τοῦ κακοῦ δὲν ἦτο οὔτε ὁ θερινὸς ἀνέμελος οὐρανός, οὔτε οἱ ἀπειξηραμμένοι χεῖμαρροι τῆς Ἀττικῆς, ἀλλ' ἀπλῶς ὁ ἐπιστάτης τῆς δεξαμενῆς Νικόλαος Γλωσσιώτης, ὅστις ἐγκαταλείψας τὴν θέσιν του καὶ παρακολουθῶν τὴν γθεσινὴν μικροδιαδήλωσιν κατὰ τοῦ Ὑπουργείου, ἐλησμόνησε νὰ κλείσῃ τὰς στρόφιγγας τῶν μεγάλων τροφοδοτικῶν σωλήνων τῆς δεξαμενῆς. Περί τὸ μεσονύκτιον ἡ δεξαμενὴ ἐξεχείλισε, χεῖμαρροι δὲ ὕδατος κυλίσθεντες ἀπὸ τοῦ λόφου τῆς Καστέλλας, ἐξύπνισαν ἐντρόμους τοὺς κατοίκους, κατέκλυσαν χαμηλοὺς τινες οἰκίσκους καὶ παρῆσαν κατοικίδια ζῶα τῶν περιόικων. Ὁ περίφημος ἐπιστάτης ζητηθεὶς ἀνευρέθη εἰς παρακείμενον οἶνοπωλεῖον, ἀγορεύων κατὰ τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ κ. δήμαρχος ἀπέλυσε ἀμέσως σήμερον τὴν πρωίαν τὸν ἔνοχον ὑπάλληλον...»

Ἡ Ἐφημερίς δὲν ἔλεγε ἄλλο τίποτε. Ἐξέλασε τὸ σπουδαίον-
τερο θῦμα τῆς πλημμύρας.

* *

Τὸ κίλοκαῖρι ἐκεῖνο ἀπεφάσισα νὰ πάω νὰ περάσω κανένα
μῆνα στὴν πατρίδα. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς πλημμύρας δὲν εἶχα
ξαναῖδῃ τὸν περίφημο πατριώτη μου. Ντρεπότανε, φαίνεται, κι'
ὁ ἴδιος νὰ μὲ ἰδῇ. Σὰν ἔμαθε πῶς εἶμαι γιὰ ταξίδι, ἦλθε νὰ μ'
ἀνταμώσῃ, ταπεινὸς αὐτὴ τῇ φορᾷ καὶ συμμαζεμένος.

— Εἶμαι ἄτυχος ἄνθρωπος, μοῦ εἶπε. «Τὴν ἀνομίαν μου γι-
νώσκω καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός.» Ἀλλὰ
δὲν φταίω κ' ἐγώ. Ἡ τύχη μὲ κατατρέχει. Νὰ μὲ σώσῃς καὶ
τούτῃ τῇ φορᾷ. Νὰ μὲ πάρῃς μαζί σου, νὰ ἡσυχάσω, στ' ἄγρια
χώματα.

Τὸν ἐπῆρα. Δὲν ἐγλύτωνα τὴν πλημμύρα

— Νὰ κυττάξῃς νὰ ἡσυχάσῃς τώρα, τοῦ εἶπα. Νὰ μὴ σὲ
μέλλῃ ἂν κλέβῃ ὁ δήμαρχος κι' ἂν μαλλώνῃ ὁ βουλευτὴς μὲ
τὸν ἐργολάβο. Κι' ἂν θέλῃ ὁ παπᾶς νὰ φάῃ γάλα τῇ μεγάλῃ
δευτέρᾳ καὶ τὸ τί κάνει ἡ γυναῖκα τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλουνοῦ,
νὰ μὴ σκοτίζεσαι. Κύτταξε τῇ δουλειᾷ σου.

— Ἐγὼ νάνακατευθῶ πιά ; Κομμάτια νὰ γίνουν ὅλοι τους !
εἶπε κουνώντας τὸ κεφάλι του. Τὸ καταλαβαίνω καὶ μόνος μου :
Ἡ ἀλήθεια εἶνε πικρὴ. Ἀπ' τὸν Θεὸ νὰ τωῦρουν. «Οὐαί, δι'
οὐ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.»

Ἐπέρασα ἓνα μῆνα στὸ μοναστήρι. Ποῦ καὶ ποῦ ἐρχότανε
κι' ὁ κυρ-Νικολάκης.

— Αἱ ! πῶς τὰ πᾶμε, κύρ-Νικολάκη, τοῦ λέω μιὰ ἡμέρα.

— Πῶς νὰ τὰ πᾶμε ; Σὰν τὸ κάβουρα. Κλεφτότοπος, παρκα-
λυσία. Χάλασαν κ' οἱ γυναῖκες στὸν τόπο μας. Ὅλο ἐργολα-
βία καὶ ξετσιπωσιά. «Ἡ ἀνομία ἐπληθύνθη.»

Τὸν ἀγριοκύτταξα. Δὲν ἄργησε νὰ μὲ καταλάβῃ.

— Ἐννοια σου, παιδί μου. Δὲν ἀνακατεύομαι πιά. Ἐδῶ ποῦ
τὰ λέμε, ὁ Θεὸς μονάχα μᾶς ἀκούει καὶ τὰ ῥητὰ πλατάνια.
Δὲν ἀνακατεύομαι πιά.

Δόξα σοι, ὁ Θεός, εἶπα μέσα μου. Καιρὸς ἦτανε πὰ νὰ ἡσυ-
χάσῃ κι' αὐτὸς κ' ἐγώ.

Ἦλθε ἡ ὥρα ποῦ ἐτοιμάσθηκα νὰ φύγω. Καθάλισα ἓνα μου-
λάρι, ἓνα πρωϊνό, φόρτωσα καὶ τὰ πράγματά μου καὶ κατέβηκα
στὴ χώρα νὰ πάρω τὸ εἰσιτήριό μου. Τὸν περίμενα νὰ φανῇ
κάτω στὸ γιὰλό, ὅπως μοῦ εἶχε πῇ :

— Πρωτὶ - πρωί, τὴ πέμπτη, θὰ σὲ περιμένω στὸ γιὰλό, νὰ σοῦ δώσω ἓνα χέρι στὸ μπαρκάρισμα.

Πουθενὰ δὲν ἐφάνηκε.

— Μὴν εἶδατε πουθενὰ τὸν κυρ - Νικολάκη; ρωτῶ.

Οἱ βαρκάριδες κ' οἱ ἀγωγιάτες ἔσκασαν στὰ γέλια.

— Τὸν κυρ - Νικολάκη! Τώρα κι' ἄλλη μιὰ φορά. Πάει δουλεῖά του.

— Πέθανε;

— "Οχι ἀκόμα. Μὰ τὸν ἐχάσαμε.

— Ποῦ πάει;

— Λένε πῶς πάει στὸ "Αγιον Όρος! μοῦ λέει ἓνας βαρκάρης.

— Κατὰ διαβόλου, πὲς καλλίτερα! πετάγεται καὶ μοῦ λέει ἓνας ἀγωγιάτης.

Δὲν μποροῦσα νὰ καταλάβω τί τρέχει. Ἀνάμεσα Ἀγίου Όρους καὶ Διαβόλου, ἦτανε δύσκολο νὰ νοιώσω τί ἔτρεχε. Τοὺς κύτταξα σὰ χαζός.

— Δὲν τᾶμαθες λοιπόν, ἀφεντικό;

Δὲν εἶχα μάθει τίποτε. Ἦτανε γραφτὸ νὰ τὸ μάθω κι' αὐτό:

Δίπλα στὸ φτωχικό του καθότανε μιὰ χήρα. Ἡ χήρα ἦτανε λιγάκι ἐλεύθερη καὶ γλυκομιλητή. Κάποτε - κάποτε λένε πῶς ἄνοιγε κ' ἡ θύρα τῆς σιγὰ - σιγὰ τὰ μεσάνυχτα. Όρκο δὲν ἔπερνε ὅμως κανένας. Ὁ κύρ - Νικολάκης δὲν τὸ χώνευε αὐτό. Χήρα γυναῖκα καὶ νανοίγη τὴν πόρτα τῆς τὰ μεσάνυχτα! Δὲν τὸ θέλει ὁ Θεός. Ἐνα πρωὶ ποῦ ἔβγαине ἀπὸ τὸ σπίτι, τὴν ἀπάντησε στὸ κατώφλι. Τοῦ ἦρθε νὰ τὴ βάλῃ σὲ θεογονωσία:

— Δὲν κάνεις καλὰ, κυρὰ γειτόνισσα. Ὁ κόσμος σοῦ σέρνει πολλά. Χήρα γυναῖκα μὲ παιδιὰ, θὰ δώσης λόγο στὸ Θεό...

Ἡ χήρα ἄναψε ἀπ' τὸν θυμὸ τῆς.

— Καὶ τί σ' ἔβαλα ἐγώ; τοῦ λέει. Ἀφέντη στὸ κεφάλι μου; Νὰ τσακισθῇς γλήγορα νὰ φύγῃς, μὴ σοῦ τσακίσω τὸ ξερό σου.

Ὁ κυρ - Νικολάκης τὰ χρειάστηκε. Ἐκαμε νὰ τὴν καλοπιάσῃ.

— Μὴ συχύζεσαι, γειτόνισσα. Καλέ, ἔτσι χωρατεύω ἐγώ, δὲν μὲ ξέρεις; («Ὁν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει...»)

Καὶ γιὰ νὰ τὴν καλοπιάσῃ τὴν χάριδεψε στὸ μάγουλο.

Τότε ἦταν ποῦ ἦταν. Πονηρὸ θηλυκὸ κι' αὐτὴ, μπήγει τῆς φωνές:

— Γέρω - κολασμένε, δὲν ντρέπεσαι τὰ χρόνια σου, ποῦ ἦρθες νὰ μοῦ πιάσῃς τὸ μάγουλο! Τί μ' ἐπῆρες ἐμένα; Σὰν αὐταῖς, ποῦ ξέρεις;

Ἐβγαλε τὸ πασσοῦμι της καὶ τὸν ἄρχισε στὸ ξύλο. Πετάχθηκε κ' ἡ γυναῖκα του, ποῦ ἄκουσε τὰ λόγια τῆς γειτόνισσας. Σὰν τὴν εἶδε ἡ χήρα, μπήγει πάλι της φωνές.

— Δὲν ἔρχεσαι νὰ συμμαζέψῃς τὸν ἄνδρα σου, κυρά - Νικόλαινα! τί μ' ἐπῆρε ἐμένα καὶ ἦρθε νὰ μοῦ πιάσῃ τὸ μάγουλο! Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ μοῦ πῇ νὰ τοῦ ανοίξω τὴν πόρτα τὴν νύχτα! Θὰ τὸν σκοτώσω ...

Ἐκανε νὰ μιλήσῃ ὁ κυρ - Νικολάκης, μὰ ποῦ ναύρη ἀράδα. Ἄφριζε τώρα κ' ἡ γυναῖκα του, ἄφριζε κ' ἡ ξένη.

— Εἶσαι καὶ τέτοιος, παληόγερε. Δὲν βλέπεις τὰ χάλια σου, ποῦ δὲν ἔχομε ψωμί νὰ φᾶμε!

— Σῶσε με, γυναῖκα, φώναξε ὁ κυρ - Νικολάκης.

— Τώρα νὰ σὲ σώσω!

Βγάζει κι' αὐτὴ τὸ πασσοῦμι της καὶ τὸν ἀρχίζει στῆς κατακεφαλιές. Μιὰ ἡ χήρα, μιὰ ἡ γυναῖκα του. Τέτοιο πράμα δὲν μετastάθηκε στὸν τόπο. Μαζεύθηκε ὅλη ἡ γειτονιά. Λές καὶ ἦτανε θέατρο. Ἐνας γέρος νὰ τὸν δέρνουν δυὸ γυναῖκες. Εἶχανε ξεκαρδισθῇ ὅλοι ἀπὸ τὰ γέλια. Βαστοῦσαν τὰ σηκώτια τους. Μονάχα ὁ κυρ - Νικολάκης, ἔκλαιε, ἔκλαιε πικρά. Πρώτη φορὰ τὸν εἶχανε ἰδεῖ νὰ κλαίῃ ἔτσι. Τὸν ἔπνιγε τὸ ἄδικο. Ἐτσι ἀπὸ κλώτσου κι' ἀπὸ μπάτσου, ἐπῆρε τὸν κατήφορο. Οἱ μάγκες ἔτρεχαν ἀπὸ πίσω του μὲ τὰ γιούχα καὶ τὸν ἐκυνηγοῦσαν. Τράβηξε κατὰ τὰ μάτια του, γάθηκε. Κανένas δὲν τὸν εἶδε. Ἄλλοι εἶπανε πῶς ἔπεσε στὴ θάλασσα, ἄλλοι πῶς πῆρε τὰ βουνά, ἄλλοι πῶς πῆγε στὸ Ἅγιον Ὄρος νὰ καλογερέψῃ.

Τὸ πιστεύω. Δὲν ἔμενε ἄλλος τόπος γι' αὐτόν ...

Ἦλθε τὸ βαπόρι καὶ μπαρκάρισα. Μέσα στὴ βάρκα ἓνα παιδάκι μοῦφερε ἓνα γράμμα κ' ἔφυγε. Τῶβαλα στὴ τσέπη μου χωρὶς νὰ προσέξω. Σὰν ἐξεκίνησε τὸ βαπόρι θυμήθηκα τὸ γράμμα κ' ἔβγαλα νὰ τὸ διαβάσω. Ἦτανε τοῦ κυρ - Νικολάκη.

«... Ἐγὼ παιδί μου, νὰ τὸ ξέρης, πηγαίνω κατὰ τὰ μάτια μου. Ὁ κόσμος πολὺ μὲ κατάρρεξε. Κανένα δὲν ἔβλαψα. Τὴν κλήθεις τοῦ Θεοῦ ἔλεγα. Γεννηθεῖτω τὸ θέλημά του. «Ἀντὶ τοῦ μάννα γολήν». Αὐτὸς εἶνε ὁ κόσμος! Καὶ πάλιν γεννηθεῖτω τὸ θέλημά του. Δὲν εἰμπορῶ πλέον νὰ ζήσω στὸν κόσμος. Πηγαίνω στὸ Ὄρος νὰ σώσω τὰς ἀμαρτίας μου. Ὁ Θεὸς μαζί σου. Ἐγὼ δὲν θὰ σ' ἐνοχλήσω πλέον. Σὲ χαιρετῶ καὶ φεύγω. Περίλυπος ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου μέχρι θανάτου — Νικόλαος».

Αἰσθάνθηκα κάτι τι νὰ μοῦ σφίγγῃ τὸ στῆθος. Πρώτη φορὰ ἦτον ποῦ τὸν ἐπονοῦσε ἡ καρδιά μου. Ποτὲ δὲν τὸν εἶχα λυπηθῇ. Μὰ τώρα, δὲν ξέρω, μοῦ φαινότανε πῶς εἶχε πληρώσει

ἀκριβῶς τῆς ἁμαρτίας του, καὶ τοῦ τὰ συγχωροῦσα ὅλα, ἀκόμα καὶ τῆς ἐλληνικούρας του, ἔφθανε μόνο νὰ μὴν ἔβλεπα ἐκεῖνον τὸν πικρὸ λόγον: «Ἐγὼ δὲν θὰ σ' ἐνογγλήσω πλέον.» "Ὅλα τοῦ τὰ συγχωρῶ. Καὶ ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου, εἶμαι βέβαιος, πῶς αὐτὴ τὴ στιγμή τὸν συγχωρεῖ κι' αὐτὸς καὶ τὸν λυπᾶται...

Σὰν ἐβγήκαμε ἀπὸ τὸ λιμάνι, τὸ "Ἁγιον" Ὅρος ἐφάνταζε μπροστά μου, βουρκομένο, μέσα στὴν πρωϊνὴ καταχνιά. Εἶνε σύννεφο τάχα, γιὰ εἶνε ὁ δικός σου ὁ καϋμός, ἄμοιρε Νικολάκη;

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Τὸ καπέλλο τῆς κυρίας

— Σᾶς βεβαιῶ, κυρία μου, οὐδέποτε εἶδα κομψότερο καὶ χαριέστερο καπέλλο. Αὐτὸ εἶνε ὁλόκληρο ποίημα!

— Δὲν λέτε καλλιτέρα: δρᾶμα! Ὁ καϋμένος ὁ σύζυγός μου θὰ χύσῃ τόσα δάκρυα, ὡς νὰ ἴδῃ τὸν λογαριασμό!